

DE COGN. PROD. CUST. & LOCUT. ANG. 409
que Israëlitarum custos. Dan. 10. *Princeps regni
Persarum restitit mihi viginti & uno diebus & ecce
Mihael unus de Principibus primis &c.* quem locum
communiter SS. PP. exponunt de custode populi
Israëlitici agente de populo Israëlitico liberando &
de custode Regni Persarum pro bono illius regni lon-
giorem Israëlitarum remansionem urgente.

DISPUTATIO XXV.

De peccato Angelorum & statu Demonum.

QUÆSTIO I.

*An Angelus vel creatura aliqua sit vel esse possit
impeccabilis ex naturâ suâ ?*

DICO. *Tam Angelus quam quacunque creatura
rationalis, si in suâ naturâ consideretur, potest
peccare S. Th. hic. Q. 63. A. 1. O.*

Probatur : præterquam enim, quod de facto
nulla creatura sit condita, quæ sit simpliciter impec-
cabilis, siquidem non tantum de peccato hominum
sed etiam Angelorum dicitur Job 4. *ecce, qui ser-
viunt ei, non sunt stabiles & in Angelis suis reperit pra-
vitatem.* Implicat creatura pura, quæ sit intrinsecè
impeccabilis, cujus ratio fundamentalis est : omnis
voluntas potest declinare à rectitudine sui actus &
consequenter peccare, quæ non est sua regula, il-
le enim actus est indeclinabiliter rectus, cujus regu-
la est ipsa virtus agendi, ut, si manus Artificis esset
regula incisionis, nunquam posset Artifex nisi rectè
scindere, si vero rectitudo incisionis dependeat ab
alia regula, poterit contingere, incisionem esse
obliquam & non rectam ; atqui nec voluntas ange-
lica nec ulla creata vel creabilis est sua regula, sed
regulatur à voluntate divina, cujus legi ac imperio
subdita est, non indefectibiliter, quia voluntas crea-

ta non est essentialiter conjuncta cum illa regula divina, sed ratione libertatis sese potest ab illa divertere vel saltem illi non attendere; ergo omnis voluntas creata etiam angelica est defectibilis saltem circa bonum supernaturalis ordinis, ad quod non est ex suis principiis intrinsicis determinata.

Q. I. An Angelus relictus in puris naturalibus potuisset peccare?

R. Negativè, probatur: in intellectu angelico nullus potest esse defectus vel error etiam inconsiderationis circa naturalia; cum omnia simplici intuitu cognoscat; ergo intellectus angelicus non potest voluntati proponere, nisi objectum consonum regulis morum, alias defectuose objectum proponeret dicens bonum esse malum vel contrà malum bonum; atqui nullus est defectus in voluntate, nisi aliquis præcedat in intellectu, nec potest esse prava electio nisi præcedente falso dictamine; sicut enim implicat voluntatem ferri in aliquod non præcognitum, ita repugnat voluntatem ferri defectuose, nisi sit defectuose cognitum ab intellectu, cujus judicium est regula voluntatis; atqui nullus defectus potest esse in intellectu angelico circa naturalia, ergo etiam in voluntate nullus potest esse defectus circa naturalia, sed solum circa supernaturalia, quæ non plenè & perfectè attingit, quamdiu per fidem ambulat.

Confirmatur: sicut modus cognoscendi Angelicus est intelligere principia, & in iis comprehendere conclusiones, ita modus procedendi voluntatis est incipere ab amore finis, quo efficaciter amato non potest non amare media propter ipsum, nisi retrocedat à fine, à quo retrocedere non potest, quamdiu intellectus proponit & comprehendit bonitatem finis; atqui quamdiu voluntas est rectè disposita circa finem naturalem

&

& illi firmiter adhæret, non potest esse defectuosa in prosecutione mediorum: ex bonâ enim intentione non sequitur mala electio.

Obj. 1. Angelus potest peccare contrâ finem ultimum supernaturalem, qui est Deus ut Author gratiæ in seipso intuitivè vitibilis; ergo etiam deficere potest à Deo ut est Author naturæ, vel ut abstractivâ cognitione assequibilis: peccando enim contrâ finem ultimum supernaturalem, etiam peccat contrâ finem ultimum naturalem.

R. Distinguendo conseq. Ergo potest deficere à Deo ut est Author naturæ, sive peccare contrâ finem ultimum naturalem directè N. indirectè Con. directè fit peccatum contrâ finem ultimum naturalem, cum peccatum ex specie actus & objecti repugnat honestati vel præcepto naturali, indirectè autem, cum peccatum ex specie actus & objecti repugnat præcepto supernaturali, & ex consequenti etiam pugnat cum præcepto naturali, inquantum suppositâ elevatione naturæ rationalis in finem supernaturalem ipsa ratio naturalis dicitur, non violandum ordinem charitatis supernaturalis, per quem bonum rationis perficitur.

Obj. 2. De facto Dæmones peccant contrâ finem naturalem blasphemando, mentiendo, suggerendo furta & adulteria.

R. Vel Dæmones illa omnia nefanda patrant ex odio Dei Authoris supernaturalis, ac ita peccant directè contrâ finem supernaturalem & indirectè contrâ naturalem; vel dici potest Angelos peccantes contrâ Deum Authorem supernaturalem instabiles factos, & periisse eorum rectitudinem naturalem, quâ fini naturali erant immobiliter subordinati, ac quod proinde sæpissimè contrâ legem naturalem etiam directè peccent.

Obj. 3. Deus Angelo in puris naturalibus constituto aliquid præcipere poterat, quod Angelus omittere pos-

set saltem ex voluntariâ inconsideratione præcepti illius, quia ejus intellectus non est determinatus ad considerandum in exercitio omnes circumstantias operis exercendi; sed tunc peccasset; ergo.

R. In illo casu intellectum Angelicum utpote re-
ctum & incapacem defectûs semper imperatorum executionem præcepti divini, nec posset proponere voluntati voluntariam omissionem ut convenientem; aliàs ipse intellectus erraret.

Obj. 4. Ergo Angelus in puris naturalibus constitutus fuisset impeccabilis simpliciter.

R. N. consequentiam: quia poterat indirectè peccare contra legem naturalem: erat enim elevabilis ad altiorem finem, quem confuse scivisset in puris naturalibus cognoscendo se ad altiorem finem elevabilem & ab illo defectibilem.

Q. 2. An Angelus necessariò se amet & Deum magis quam se?

R. Affirmativè, probatur: si intellectus Angelicus necessariò cognoscat seipsum ut sibi convenientem, & in seipso cognoscat Deum Authorem sibi magis convenientem, necessariò etiam debet seipsum velle ut sibi convenientem, & magis velle Deum ut sibi magis convenientem: voluntas enim non fertur nisi in bonum, bonum autem dicitur quod est supposito conveniens, si igitur Angelus necessariò cognoscat se esse bonum & Deum adhuc magis ipso esse bonum, etiam debet velle se ut bonum & magis se bonum Deum; atqui Angelus necessariò cognoscit se esse bonum & magis se bonum esse Deum: quia se comprehendit; sed an necessariò etiam quoad exercitium se & Deum ut Authorem naturæ amet, controvertitur inter Thomistas, qui negativam tventur, illius hoc dant fundamentum à priori: in proprio & connaturali statu considerata voluntas creata à nullo objecto extrâ Deum
clare

clare visum necessitatur quoad exercitium; est enim potentia universalissima in appetendo: quæ nullo particulari bono astringitur, sed potest se ad quodcumque protendere, sicut materia ad quamcunque formam; ergo nullum præter universalissimum bonum in se clarè visum, potest capacitatem voluntatis exple- re; sed quamdiu voluntas non est expleta, potest ad aliud bonum desiderio se divertere; ergo à nullo bono præterquam summo in se clarè viso necessitatur volun- tas ad exercitium; ergo nec à Deo lumine naturali no- to rapitur, & multò minùs à se: cum in se non vi- deat omnimodam rationem boni. à posteriori hanc dant rationem: si amor Dei esset in Angelis naturalis & necessarius quoad exercitium, maneret in damnatis Angelis, qui nulla naturalia perdiderunt; atqui dile- ctio Dei super omnia etiam naturalis nequit manere in damnatis Angelis: cum nullus possit esse averfus à Deo ut Authore supernaturali, qui etiam non recedat à Deo ut Authore naturali. Pro opposita sen- tentia

Dices 1. Voluntas sequitur cognitionem; atqui Angelus est semper in cognitione sui: cum ipsius essen- tia sit maximè proportionatum objectum cognitionis propriæ; ergo etiam semper est in exercitio dilectionis sui ipsius.

2. Distinguendo mi. Angelus semper est in cog- nitione sui ipsius speculativâ Con. practicâ & ad amo- rem movente N. Tunc solùm objectum per cognitio- nem propositum rapit & pertrahit voluntatem, quando non permittit rationem dictare, quod cessatio ab exer- citio amoris sit conveniens, ideoque amor Dei clarè visi est necessarius quoad exercitium, quia in Deo cla- rè viso apparet summa ratio boni, ob quam nulla in- cessatione ab illius amore apparere potest convenientia, atqui in statu viæ Angelus non videt clarè in Deo &

multò minùs in se rationem summi boni ; ergo à tali amore potest se divertere.

Dices 2. Juxtà S. Th. hic Q. 60. a. 5. O. & 1. 2. Q. 149. a. 3. naturali dilectione Angelus & homo plus & principalius diligunt Deum quam seipos.

&. Distinguendo ass. naturali id est necessariâ N. naturali id est integræ naturæ conveniente dilectione Angelus & homo plus diligunt Deum quam seipos Con. & hæc est mens S. Th, l. cit. videl. naturam intellectualem in suâ integritate permanentem inclinari naturaliter ad Deum diligendum , sicut inclinatur ad bonum rationis, ideoque vitium dicitur esse contra naturam , quam tamen proclivitatem naturalem ad virtutem lædit peccatum.

Q U Æ S T I O II.

An Angelus in primo instanti potuerit peccare & quodnam primum peccatum ?

Suppono 1. Quod in intellectu Angeli, priusquam peccaret, non potuerit esse formalis error aut ignorantia : quia ignorantia & error contingit ex defectu alicujus principii ad perfectam cognitionem requisiti ; sed Angelus nullum ejusmodi defectum habuit neque circa naturalia objecta, quippe quorum species perfectè repræsentativas initio suæ creationis accepit, neque circa supernaturalia, quorum habuit sufficientem fidem & plenam revelationem, aliàs enim non fuisset plenus sapientiâ.

Suppono 2. Actum, quo Angelus peccavit, fuisse absolutum & efficacem ; quia voluntas & deliberatio de ultimo fine, quâ quis se & omnia sua ordinat in aliquem finem ultimum, est voluntas absoluta & efficax ; sed primus actus Angeli fuit hoc modo deliberativus de ultimo fine : quia fuit actus in primo instanti perfectæ deliberationis elicitus, in quo Creatura rationalis

DE PECCATO ANGELO. & STATU DÆMON. 411
nalis debet deliberare de ultimo fine & suâ beatitudi-
ne, est autem naturâ prius deliberare de ultimo fine &
suâ beatitudine, quam de finibus intermediis, cum
fines intermedii eligantur virtute primi finis.

DICO 1. *Impossibile fuit Angelum in primo instanti
peccasse per inordinatum actum liberi arbitrii* S. Th.
hic Q. 63. a. 5. in O.

Probatur 1. Angelus vel fuisset conditus in statu
naturæ puræ, vel in statu naturæ elevatæ ad finem su-
pernaturalem, in nullo potuit peccare, non in primo
ut suprâ diximus: quia Angelus circâ finem naturalem
non potuit errare. Non in secundo: quia peccatum
actuale non potest pro eodem instanti stare cum gra-
tiâ; ergo Angelus in primo instanti non potuit pec-
care.

Probatur 2. Si Angelus in primo instanti suæ crea-
tionis peccaret, illud peccatum esset à Deo ut causâ spe-
ciali: ad illum enim actum Deus ut causa specialis
concurrit, ad quem Deus solùm & unicè facultatem
applicat; ille enim est causa specialis, præter quem
nulla alia est assignabilis, sed in primo instanti ad pro-
ducendum actum solus Deus applicat voluntatem: illa
enim est causa movens & applicans voluntatem, quæ
causat notitiam & practicum dictamen intellectûs, ad
quod proximè sequitur operatio; sed in primo instanti
solus Deus potest causare notitiam & practicum dicta-
men intellectûs; voluntas enim Angeli non potest di-
ctamen illud practicum causare nisi per actum præce-
dentem, in primo autem instanti non fuit actus volun-
tatis præcedens; ergo sola causa extrinseca nempe Deus
est solus, qui causat primam notitiam & iudicium pra-
cticum, ad quod sequitur operatio; ergo si primum
iudicium & dictamen intellectûs fuisset defectuosum
& erroneum, illud esset specialiter causarum à Deo,
cum enim illa mala cogitatio præcederet omnem libe-
ram

ram electionem & determinationem voluntatis essetque omnium prima, etiam esset necessario à Deo immissa & causata, quod implicat.

Obj. 1. Homo perveniens ad usum rationis in primo instanti perfectæ rationis potest peccare, si videlicet se non convertat ad Deum tanquam ultimum finem; ergo etiam Angelus peccare potuit; maximè cum perfectior sit usus rationis in Angelo, quam in homine.

R. N. consequentiam, disparitas est; quod instans primum operationis Angelicæ sit physicè & mathematicè unum, in quo voluntas Angeli applicatur ad amorem ultimi finis in particulari, unde, cum seipsum non possit ad talem actum applicare, debet applicari à principio extrinseco; instans autem usus rationis in homine non est physicè, sed moraliter unum constitutum ex pluribus instantibus physicis: homo enim per discursum ab actibus imperfectis ad perfectos, à propositione universali ad particularem & ad ultimum iudicium practicum de ultimo fine particulari procedit. Hinc operatio, quæ correspondet instanti initiativo, in quo nempe initiatur discursus practicus hominis & excitatur cogitatio de prosequendâ beatitudine in communi, est semper bona & à Deo specialiter applicante & movente; operatio verò respondens instanti terminativo, quo videlicet terminatur operatio & formatur iudicium practicum de ultimo fine in particulari, non semper est bona nec à Deo specialiter movente: voluntas enim per primam operationem in instanti initiativo sufficienter actuata potest defectuosè movere & applicare intellectum, ut in suo discursu malè subsumat, & in ultimo instanti completivo practicè inferat: ultimum finem esse collocandum in bono sensibili, & tunc defectus operationis in ipsam voluntatem hominis tanquam principium defectuosè applicans refunditur.

Obj.

Obj. 2. Angelus in primo instanti fuit liber; ergo potuit peccare.

R. Fuit liber libertate contrarietatis & quoad specificationem N. libertate contradictionis & quoad exercitium Con. ad peccandum autem requiritur libertas contrarietatis.

Nec dicas: Libertas exercitii sufficit ad meritum; ergo etiam ad demeritum; contra enim est; quod licet plus requiratur ad meritum quantum ad causas bonitatis quam ad demeritum, non tamen plus libertatis requiritur ad meritum quam demeritum: cum Christus meruerit & tamen non fuerit liber libertate contrarietatis; ad meritum quippe sufficit libertas quoad exercitium, quæ salvatur per propositionem objecti hic & nunc eligendi, ut tamen possit absolutè non eligi; ad peccandum verò requiritur libertas contrarietatis ad bonum & malum.

Obj. 3. Prima operatio bona & supernaturalis fuit ex gratiâ speciali; ergo Deus potuit denegare illam gratiam, quâ denegatâ Angelus peccasset.

R. Fuit ex gratiâ speciali, quatenus est supernaturalis Con. quatenus est impeditiva peccati N. sic est enim beneficium generale debitum jure creationis, operatio enim, quæ incipit cum esse rei, tribuitur generanti & Authori naturæ.

DICO 2. *Peccatum primum Angeli non potest esse aliud, quam superbia.* S. Th. hic Q. 63. a. 2. O.

Explicatur: de facto primum peccatum Angeli aliud non fuit quam superbia in quantum Angelus suæ naturalis perfectionis & excellentiæ amore absorptus illam non curavit ordinare & referre in finem & beatitudinem supernaturalem, ita non tantum hic sed etiam

3. Cont. gentes Cap. 110. expressè S. Th. *Sicut in nobis peccatum est ex hoc, quod bona inferiora scilicet corporis appetimus absque ordine rationis, ita in Dæ-*

bole

nolo peccatum fuit in hoc, quod proprium bonum non retulit ad divinum bonum.

Probat 1. De facto fuisse peccatum superbiæ ex Is. 14. v. 11. Detrasta est ad inferos superbia tua. Ezech. 28. v. 17. Elevatum est cor tuum in decore tuo. 1. ad Tim. 3. v. 6. Ne in superbiam elatus in iudicium incidat Diaboli.

Probat 2. Ratione: superbia est appetitus inordinatus propriæ excellentiæ sine subiectione ad superiorem ut docet S. Th. 2. 2. Q. 162. atqui primum peccatum Angelorum non est nec esse potest aliud, quam appetitus inordinatus propriæ excellentiæ absque subiectione ad superiorem: peccatum enim Angeli debuit necessariò esse circa ultimum finem, qui primò ei occurrit, ut de eo deliberaret: circa ultimum finem autem nemo primò peccat per nolitionem: quia in tantum est nolio finis ultimi veri, in quantum est accessus ad alium, in quo ratio ultimi finis constituitur, unde necessariò peccatum Angeli fuit prosecutio boni, & quidem veri boni & non mali: quia nullum habuit in voluntate pravum habitum nec ulla sensit passionem, quibus ad malum propenderet, nec in intellectu habuit errorem vel ignorantiam, per quam malum pro bono acciperet, illud autem bonum debuit esse spirituale: quia bona corporalia sunt Angelo impropportionata; ergo primum peccatum Angeli debuit esse prosecutio alicujus veri boni spiritualis; atqui prosecutio boni spiritualis non potuit esse mala nisi malitiâ superbiæ: affectus enim bonorum spiritualium non potest esse malus, nisi quatenus in eo superioris regula non servatur, vel subiectione ei debita; ergo primum peccatum Angelorum non fuit nec potuit esse aliud, quam amor propriæ excellentiæ, in quâ posuit suum ultimum finem, non quod crederit suam perfectionem & pulchritudinem naturalem esse

esse suum ultimum finem, is enim error fuisset cras-
simus; sed quia ex modo, quo eam appetivit con-
vertendo se ad proprium bonum absque ordine ad re-
gulam superioris, practicè & in actu exercito se gessit,
ac si bona naturalia judicasset sibi sufficere, & se supe-
riore Deo non egere.

Obj. 1. Primum peccatum Angeli fuit inobedien-
tia, quâ præceptum subjiciendi se regulæ superioris
est transgressus.

R. Negando ass. quia inobedientia formaliter com-
mittitur, quando voluntas renuit sese subdicere superiori
tanquam legislatori, at nolle subjici regulæ superioris
tanquam mensuræ excellentiæ propriæ est superbia.

Obj. 2. Si Angelus peccasset suam excellentiam non
ordinando in finem supernaturalem, peccavit peccato
omissionis contra præceptum charitatis, ex quo obli-
gabatur se & omnia referre in Deum; sicut homo, si
in primo instanti usûs rationis non eliciat actum amo-
ris, peccat contra præceptum charitatis.

R. Si Angelus peccasset præcisè omittendo actum
dilectionis, quo se & omnia referret in Deum juxta po-
sitivum præceptum charitatis, peccasset peccato omis-
sionis; at ille peccavit eliciendo actum dilectionis ergà
seipsum sine ordine ad supremam dignitatem, quod
repugnat præcepto humilitatis negativo, quo prohibe-
mur complacentiam nostrarum perfectionum subtra-
here superiori dignitati & excellentiæ.

Obj. 3. Illum appetitum inordinatum propriæ ex-
cellentiæ debuit præcedere judicium practicum di-
ctans, illam esse prosequendam sine ordine ad Deum
ut ultimum finem supernaturalem; atqui tale judicium
in Angelo esse non poterat, fuisset enim maximus
error.

R. Distinguendo maj. debuit præcedere judicium,
quo judicaret in actu exercito & ex modo tendendi,

omit-

omittendum esse ordinem ad finem supernaturalem Con. quo judicaret in actu signato & ex parte voliti N. Angelus in primo instanti creationis habebat iudicium practicum de amandâ sua beatitudine cum subordinatione ad finem ultimum supernaturalem, in secundo instanti in ipsâ voluntatis applicatione intellectus practicus illius neglexit attendere ad illam debitam subordinationem, quam inconsiderationem & neglectum debitæ attentionis subsecutus fuit amor inordinatus propriæ excellentiæ; unde, quia omissio debiti ordinis non proponebatur ex parte objecti ab intellectu, non erat iudicium practicum de isto ordine omittendo in actu signato, erat tamen in actu exercito, eò quia intellectus in ipso exercitio representandi propriam perfectionem negligebat attendere ad superiorem regulam, qui error non est formalis sed virtualis.

Obj. 4. Eo proportionali modo fuit defectus in voluntate Angeli, sicut fuit in intellectu; atqui in intellectu fuit tantum omissio considerationis ad regulam superiorem; ergo etiam in voluntate fuit tantum peccatum omissionis

R. Distinguendo mi. fuit omissio considerationis practicæ Con. speculativæ N. inconsideratio, quæ præcessit peccatum Angelorum fuit practica & imperativa inconsideratio, non autem pura omissio; quia licet sciret, se debere uti regulâ superiori, eam tamen despexit eo ferè modo, quo artifex, qui habet ante oculos suos mensuram, quâ dirigatur artefactum, illâ neglectâ procedit ad opus, unde hæc inconsideratio erat dupliciter mala: causaliter & formaliter: quia & malè regebat voluntatem & malè imperabatur à voluntate: nec enim intellectus considerabat regulam, nec voluntas volebat considerari regulam.

Obj. 5. Si illa intellectus practici inconsideratio fuit ex malâ applicatione voluntatis; ergo illam voluntatem

luntatis malè applicantis malitiam debuit præcedere alius actus intellectus.

2. Negando sequelam: quia intellectus dirigens & voluntas applicans ad invicem exercent mutuam causalitatem, & sic voluntatis applicatio in genere causæ efficientis applicativæ præcedit defectuosam judicium, & econtra judicium defectuosum vel practica inconsideratio in genere causæ formalis directivæ præcedit malitiosam applicationem voluntatis.

Ex dictis sequitur 1. qualiter Angelus voluerit esse ut Deus vel æqualis Deo: quia ex modo tendendi voluit in seipso invenire felicitatem & eam absque ulteriore adjutorio adipisci, non autem reverà voluit esse æqualis Deo: Angelus enim perfectè cognoscebat hanc æqualitatem esse impossibilem: noverat enim se esse ens creatum & per participationem nec posse esse ens per essentiam, idque cognitione clarâ & comprehensivâ intelligebat.

Sequitur 2. supremum Angelorum lapsorum fuisse principem omnium Angelorum: quia cum motivum peccati Angelorum fuerit excellentia, quæ sicut fuit maxima in supremo Angelo, hinc maximè lapsus est, & secuta est Luciferum tertia pars Angelorum, ut indicatur Apoc. 12. v. 4. *Cauda eius traherat tertiam partem stellarum.* Unde S. Th. hic a. 9. dicit: plures remansisse quam peccasse: quia peccatum est contra inclinationem naturæ, quæ autem sunt contra inclinationem naturæ, sunt in paucioribus; aliud est in hominibus, in quibus prædominatur inclinatio ad bonum sensibile.

Sequitur 3. Angelos malos non fuisse bonos nisi per unicum instans indivisibile: si enim amplius bonum actum, prottraxissent, in veritate immobiliter stetitissent: quia voluntas Angelica post plenam deliberationem est inflexibilis, ut statim dicitur.

Sequitur 4. Peccatum Angelorum plura alia peccata secum traxisse; nam peccaverunt contra charitatem non diligendo Deum super omnia, contra obedientiam contemnendo præceptum Legislatoris, contra spem per nimiam præsumptionem, contra charitatem fraternam peccato invidentiæ.

QUÆSTIO III.

De obstinatione & poenâ Dæmonum.

DICO 1. *Liberum arbitrium Angeli est flexibile ad utrumque oppositum ante electionem sed non post, sic igitur... Angeli... mali peccantes sunt in malo obstinati. S. D. Q. 64. a. 2. O.*

*Probat*ur: ubi est immobile iudicium de objecto eligendo, ibi etiam est immobilis voluntas eligendi: quia vis appetitiva in omnibus commensuratur virtuti apprehensivæ, à quâ movetur; atqui Angelus aliquid deliberatè eligens habet iudicium immobile de re eligendâ, quia iudicium Angeli est cognitio comprehensiva attingens in objecto omnes rationes in eo contentas & omnia motiva, quæ possunt & ad amorem alligere, & ab eo retrahere; ad retractationem autem prioris voluntatis requiritur nova cognitio diversa circa objectum, quod diverso modo apparet nunc quam antea; atqui non potest de novo manifestari objectum, quod semel resolutoriè & deliberatè voluntas Angelica fuit amplexa; ergo voluntas Angeli post plenam deliberationem est inflexibilis.

Obj. 1. Ideò voluntas Angeli ante electionem erat in utramque partem libera, quamvis comprehensivè procederet, quia intellectus proponerat tale objectum cum indifferentiâ, nullum enim objectum extrâ Deum, clarè visum potest proponi cum necessitate sapiente.

Ans. Negando ass. quia, quod voluntas Angeli circa objecta

objecta creata immobiliter procedat, non est ex meritis objecti contingenter moventis, sed ex modo operandi Angelico, quo eodem actu indivisibili fertur in media & finem, sicut intellectus fertur in principia & conclusiones & ex suppositione plenè deliberatæ electionis supponentis cognitionem comprehensivam perpendentem omnia motiva & rationes objecti, nec in continuatione talis obfirmatæ voluntatis tollitur libertas: quia non est de ratione libertatis, ut possit se retractare postquam voluit, aliàs Deus non esset liber, cujus decreta sunt immutabilia; sed sufficit, quod ante resolutoriam electionem potuerit utrumque eligere & quod voluntariè se projecit in talem statum, ex quo redire nequit.

Obi. 2. Angeli boni possunt voluntatem mutare, ergo etiam mali. Probat ant. Angelus custos persarum non volebat apud Prophetam Daniele liberacionem populi Israelitici Angelo Gabriele illam à Deo efflagitante; ergo cum Angeli boni possint habere oppositas voluntas, illas poterunt concordare & ità non manere in unâ voluntate firmati.

R. Negando ant. ad cuius probat dicendum: Angelos in iudicio suo quandoque procedere comprehensivè cum plenâ resolutione, quandoque verò ex conjecturis aliquid iudicando non absolutè resolvunt veritatem talis objecti, sed quâ probabilem. Sic Angelus persarum non ex plenâ deliberatione & resolutoria voluntatis divinæ cognitione agens ob Regni sibi commissi spirituale commodum volebat Judæos manere in captivitate, quam voluntatem perspecto Dei de liberatione Judæorum decreto mutavit, objecto autem comprehensivè secundum omnia motiva perspecto non potest intellectus Angelicus suum iudicium mutare, & licet in hoc ipso iudicio habeat perspecta motiva opposita, ratione quorum pro suâ libertate potuisset ad alte-

rum se determinare, nihilominus se ad alterutram partem resolvendo voluntati suæ pondus infixit faciens jam præponderare alterius partis motiva.

DICO 2. *Demonibus duplex locus pœnalis debetur, unus quidem ratione sua culpæ & hic est infernus; alius autem ratione exercitationis humana, & sic debetur eis caliginosus aër... licet non actu alligentur gehennali igni, dum sunt in aère isto caliginoso, tamen ex hoc ipso, quod sciunt illam alligationem sibi deberi, eorum pœna non diminuitur.* S. Th. hic Q. 64. a. 4. O. ad 3.

Explicatur: Sicut homines damnati ita & Dæmones duplicem ob peccatum pœnam patiuntur, damni videlicet quæ consistit in dolore ob carentiam æternæ Dei visionis, & sensûs, quam patiuntur ab igne infernali. Ratio est: quia in peccato est aversio à summo bono & huic correspondet pœna damni, & est conversio ad bonum proprium inordinatum & propter hanc meritò afflictionem patitur Angelus malus à creaturâ, & quidem in inferno, qui est locus verus corporeus specialis verosimilius in centro terræ vel prope centrum positus: quia illud significat sacra scriptura de illo loco damnatorum Angelorum & hominum in sensu proprio intellecta ut Job. 11. *Excelsior cælo est... profundior inferno.* Et Job 10. dicitur infernus terra tenebrosa & operta mortis caligine terra miseriæ & tænebrarum, ubi umbra mortis & nullus ordo sed sempiternus horror inhabitat. Congruentia est: quia sicut illis spiritibus, qui Deo per amorem adhæserunt, altissimus locus convenit, qui beatitudinis sedes est, ita malis Angelis, qui peccando à Deo elongati sunt, infimus pœnarum carcer debetur.

Deinde ignem, quo Spiritus torquentur esse verè corporeum docet consensus communis Ecclesiæ & sanctorum Patrum ita S. Aug. lib. 21, de civit. Dei cap. 10.

Cur non dicamus quamvis miris, tamen veris modis etiam Spiritus incorporeos posse pœnâ corporalis ignis affligi... adhærebunt ergo, si eis nulla sint corpora, Spiritus Dæmonum, imò Spiritus Dæmones licet incorporei corporeis ignibus cruciandi. Quod si dicant aliqui SS. PP. esse ignem incorporeum & immaterialem, intelligendi sunt, quod non indigeat corporeo pabulo, sicut noster ignis & S. Greg. lib. 4. Dial. cap. 29. Teneri autem Spiritum per ignem dicimus, ut in tormento ignis videndo atque sentiendo puniatur... sicque fit ut res corporea incorpoream exurat, dum ex igne visibili ardor ac dolor invisibilis trahitur, ut per ignem corporeum mens incorporea etiam incorporeâ flammâ crucietur. Probatum verò ex illo Matth. 25. Descendite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo & Angelis ejus. Marc. 9. ubi tertio repetitur: in gehennam, in ignem inextinguibilem, ubi vermis eorum non moritur & ignis non extinguitur. Apoc. 14. Cruciabitur igne, qui aliique S. script. textus absque aliquo inconvenienti in sensu proprio intelligi possunt, ergò juxtâ generalem regulam ità intelligi debent.

Porro qualiter hic ignis immateriales creaturas torqueat, incertum est, unde in varias opiniones Theologi divisi sunt. Juxta aliquos enim Dæmones igne torquentur in quantum apprehendunt illum sub ratione disconvenientis. Juxtâ alios in quantum ignis aliquam realem qualitatem in Dæmones immittit ipsos fœdantem, alii aliter cruciatum hunc exponunt. S. Th. verò in conclusione ponit in hoc, quod ignis violenter detineat & alliget Dæmones velut horrendus carcer, quo impediuntur, ne liberè, ubi volunt, agant, & licet usque ad ultimum judicii diem non omnes Dæmones in inferno alligati sint, sed multi, ut homines impugnando ipsis victoriæ & meritorum occasionem præbeant, in caliginoso aëre morentur, torquentur ta-

men apprehensione, qua istum ignem ut sibi debitum continuò cognoscunt & hoc sensu dicuntur, ignem illum secum portare. Cæterum in hâc incognitâ difficultate hoc unum certum est, quod S. Aug. loc. cit. dicit quod Spiritus torquentur *miris & ineffabilibus modis adherendo accipientes ex ignibus pœnam.*

QUÆSTIO IV.

Quomodo Dæmones impugnant & tentant homines?

DICO I. *Mali Angeli impugnant homines. S. Th. hic Q. 114. a. 1. ad 1.*

Probatur: Imprimis homines impugnari à Dæmonibus constat ex Ap. ad Ephes. 6. v. 12. *Non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus principes & potestates, adversus mundi Rectores Tenebrarum harum contra spiritualia nequitia in cœlestibus;* in hâc autem impugnatione duo distinguenda sunt: ipsa impugnatio & ordo impugnationis. Primò impugnatio ipsa, qua impugnantur homines à Dæmonibus, à Dæmonum malitiâ procedit, tum quia propter invidiam nituntur hominem impedire à suâ æternâ salute; tum quia propter superbiam divinæ potestatis similitudinem appetunt, & sicut Deus Angelos bonos mittit in custodiam & protectionem hominum, itâ mali Angeli superiores usurpando divinæ potestatis altitudinem deputant inferiores ad hominum impugnationem. Secundò ordo impugnationis est à Deo: quia Deus ordinatè novit malis uti ea ad bona ordinando, & in hoc est differentia inter custodiam Angelorum & impugnationem hominum: quod custodia quoad utrumque hoc est quoad se & quoad ordinem sit à Deo, impugnatio verò quoad se tantum perimitatur.

Obi.

Obj. 1. Dæmones sunt etiã ordinati à Deo, ut homines impugnent; ergo etiã ipsa impugnatione est à Deo, sive Deus per Angelos malos impugnat homines.

R. Impugnatio Dæmonum fit dupliciter. Primò Dæmones impugnant hominem instigando ad peccatum, & hæc impugnatio est solum à Deo permissivè, quamvis etiã Deus ordinet hanc impugnationem ad judicia sua & justitiam implendam. Secundo Dæmones impugnant hominem puniendo, inferendo ei mala in pœnam peccatorum, & hæc impugnatio est à Deo effectivè: pœna enim refertur in Deum velut primum authorem, quamvis Dæmones velut executores supplicii à Deo missi aliã intentione puniant, quam à Deo mittantur, cum illi puniant ex odio & invidiã, mittantur autem à Deo propter ejus justitiam.

Obj. 2. Non est æqualis conditio hominis impugni & Dæmonis impugnantis: homo est infirmus, Diabolus impugnans est fortis, Diabolus sagax & astutus, homo ignarus; ergo Deus ordinatè permittere non potest homines à Dæmone impugnari.

R. Distinguendo antecedens: non est æqualis conditio hominis impugni suis viribus naturalibus solis relictæ & Dæmonis impugnantis. Con. hominis adjuti N. illa enim inæqualitas sufficienter recompensatur à Deo tum per auxilia divinæ gratiæ, tum per custodiam Angelorum, quibus infirmo & ignaro homini sufficienter contra impugnationes Dæmonum assistit Deus, & quamvis homini de suã potentiã & scientiã præsumenti justè hanc assistentiam deneget, infirmum tamen, ignarum: hoc est infirmum se veraciter tenentem & ignarum se esse agnoscentem nunquam in impugnationibus deserit Jac. 4. v. 6, *Deus superbis resistit, humilibus au-*

rem dat gratiam v. 7. subditi ergo estote Deo, resistite autem Diabolo & fugiet a vobis. 1. Pet. 5. v. 6. humiliamini sub potenti manu Dei Ps. 9. tibi derelictus est pauper, orphano tu eris adiutor.

DICO. 2. Diabolus semper tentat, ut noceat in peccatum precipitando, & secundum hoc dicitur proprium officium ejus tentare S. Th. hic Q. 114. A. 2. O.

Probatur: tentare est experimentum sumere, de aliquo, ut sciatur aliquid circa ipsum; quod potest fieri ad bonum vel malum finem, ad bonum finem nos etiam Deus tentat, ut sciat; hoc est: faciat nos scire, qualiter erga eum affecti simus; ita Deuteron. 13. v. 3. tentat vos Dominus vester, ut palam fiat, utrum diligatis eum an non, in toto corde & in tota anima vestra. Diabolus autem semper tentat nos in malum; quia inquirit condiciones hominum ad hoc semper, ut secundum diversas hominum inclinationes illos ad diversa vitia facilius juxta pronitatem cuique familiarem inducat; tentat autem Diabolus formaliter, quia sumit experimentum de homine, ut sciat, quomodo ei nocere possit in peccatum precipitando, caro autem & mundus tentant materialiter, in quantum potest cognosci, qualis sit homo ex hoc, quod sequitur concupiscentiam carnis vel illi repugnat, & ex hoc, quod contemnat prospera mundi & adverte, vel econtra, tentat Diabolus tanquam agens principale, caro verò & mundus instrumentaliter, sicut quis utitur stupâ vel ferro ad accendendum vel ex lapide focario eliciendum ignem, ita Diabolus carnis concupiscentiis sive etiam prosperis mundi tanquam stupâ, timorosis autem passionibus carnis vel mundi tortoribus tanquam ferro utitur ad immittendum nos in peccatum.

Q. An omnia peccata fiant ex tentatione Diaboli?

R. Distinguendo : Diabolus est causa indirectè omnium peccatorum, quia Diabolus instigavit primum hominem ad peccatum, & ex hoc primo peccato conlecta est in toto genere humano quædam pronitas ad omnia peccata; non tamen Dæmon est directè omnium peccatorum causa: quia etiamsi non esset, homines haberent appetitum cibi & potûs & venereorum, & circà hujusmodi appetitum multæ inordinationes contingunt ex libertate arbitrii nostri secundum rectam rationem non regulati ac ex carnis corruptione. Unde S. Jacobus non vult causam omnium peccatorum esse Diabolum Jac. I. v. 14. *unusquisque tentatur à concupiscentiâ suâ abstractus & illectus* & Job. cap. 4. fit comparatio inter peccatum hominum & Angelorum. *Ecce, qui serviunt ei, non sunt stabiles, & in Angelis suis reperit pravitatem, quanto magis hi, qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, consumentur velus à tineâ?* cum igitur peccatum saltem primi Angeli à nullo altero Dæmone processerit sed à suo libero arbitrio, potest etiam homo peccare solo suo libero arbitrio remotâ omni suggestionē.

DISPUTATIO XXVI.

De homine & variis statibus naturæ humanæ.

Nomine statûs hic significatur quædam dispositio & habitudo naturæ humanæ ad suum ultimum finem cum aliqua consistentia seu permanentia, status itâ acceptus universaliter dividitur in statum viæ & patriæ. De statu patriæ agitur 1. 2. ubi de beatitudine. Status viæ, qui vel de facto fuit aut saltem possibilis fuit, est quintuplex. Satus innocentiz aut justitiæ originalis, in quo de facto fue-